

nt de voltooi-
en herschap-

en seconden,
we dien door
den, wanneer
aakt... vele
zoovele uren,
bij den Heere
ver van zich

egelijke waar-
ren: „En het

ning aan het
dat ons in
wiens de gan-
p den omloop

ot kleine be-
nauwe sple-
elgoedhuisjes,
groot, ge ziet

de apostelen
et Woord des
ord leeft, de
len in eeuwige

terbij,
ders dan het

Schriftwoord
abij?

at geloof!

we daar zoo
gezien word
pannen groep-
onstuimigheid,
essalonica ge-
dagelijkschen
was, zich om
tijd niet meer
diepten in de
handen waan-
moesten teren

uit het geloof
rde gevoel, is
r waarschuwt
aar schrijft de
ezag; de zoo-
lezus Christus,
u eigen brood

ingend aposto-
lich liet gaan
m en de broe-
n luten staan,

sof.
i vindt om te

ng te betrach-
e aller dingen

rde gevoel be-
zaamheden.

re, tegengestel-
oing van het
Zoo heet ver-
de voleinding
mmen, zonder
e, komende en
erbidig lezen
: „Kom, Heere
spanning van

lgemeend, des
lijk zingen, de
maar als we
e komen thuis
weer aan ons
ensdrukke, wat

nd achter onze
f we de eerste
ed, van dat be-
nen opvangen

estelijke bezon-
ns doen beden-
n zijn.
n van het Ke-
l in ons dage

lijksch levensbedrijf, opdat we niet ondergaan in
het zoeken van hetgeen ons als zegen Gods op
de vervulling onzer levensroeping zal worden toe-
geworpen.

Hiertoe is noodig de gespannen inleving in wat
ons de Schrift naar Gods bedoeling omtrent onze
aanstaande toekomst openbaart.

Dat houdt ons wakker. Wakker in het gebed.
Dat doet ons op de teekenen der tijden letten.
En anders, niet waar, loopen we gevaar, dat ook
ons het Woord van onzen Heiland zou gelden:

„Wanneer gij een wolk ziet opgaan van het Westen,
terstond zegt gij: Er komt regen — en het
geschiedt alzo. En wanneer gij den Zuidewind
ziet waaien, zoo zegt gij: Er zal hitte zijn — en
het geschiedt. Gij, geveinsden, het aanschijn der
aarde en des hemels weet gij te beproeven en hoe
beproeft gij dezen tijd niet!”

En dat zou ontzettend zijn.

G. R. K.

KERKELIJK LEVEN.

De loochening der Gemeene Gratie.

VI.

In Amerika is onder de Gereformeerde broeders
ernstig geschil gegaan over het leerstuk van de
Gemeene Gratie.

Er zijn er, die meenen, dat deze leer onscriptuur-
lijk is en daarom de Gemeene Gratie loochenen.

De stand van de kwestie wordt uiteengezet in
de brochure van Dr. J. K. van Baalen: „De loochening
der Gemeene Gratie, Gereformeerd of Doopersch?”

Dr. van Baalen ziet in dit geschil een beginselstrijd
tusschen Calvinisme en Anabaptisme en meent, dat
in Hollandse kringen in Amerika nog maar al
te veel van den Dooperschen zuurdeesem te be-
speuren valt.

Om onze lezers voor te lichten, volgen we den
schrijver op den voet.

We wenschen echter deze zaak geheel los te
maken van de Jansen-kwestie.

Ook werven we ons niet als scheidsrechter tusschen
de Amerikaansche broeders op.

Daarom blijven hun personen buiten geding.

Zij, die in Amerika de Gemeene Gratie loochenen,
zietten de uitspraken van godgeleerden als Kuyper

en Bavinck, in deze kwestie eenvoudig op zij en
betoonen daarbij niet steeds het verschuldigde respect.

Voor hen is het Noachitische Verbond een ver-
bond van particuliere genade.

Ook wordt volgens hen, het leven der weder-
geboorte niet gedragen door het leven uit de schepping.
Evenmin is ook het verbond der bijzondere genade
aan alle tijden omringd door een algemeene genade,
gelijk een kern door haar bolster.

Er bestaat, zoo gaan zij verder, geen genade, dan
in het bloed van Christus en in den natuurlijke
mensch is er van vatbaarheid voor genade in het
hart geen sprake.

Tot den natuurlijke mensch vloeien wel uitwendige
zegeningen, welke voor den geloovige bestemd zijn,
af, maar die zegeningen verkeerden voor hem in
een vloek.

Daartegen nu brengt Dr. van Baalen zijn be-
zwaren in. Hij ontkent rationalisme in de redeneering
zinner tegenstanders. Maar vooral legt hij hun ten
laste een eenzijdige theologie, die alleen uitgaat
van de leer der uitverkiezing.

Met de voorbeelden van Farao's dochter en de
bekering der Ninevieten op de prediking van Jona,
wil hij aantonen, dat de gaven Gods aan de on-
wedergeborenen, dezen niet nog goddeloosder maken.

Hij meent in de loochening der Gemeene Gratie
te herkennen, de dwaling van het Anabaptisme,
waaraan de praktijk van de „nijding” onafschiedelijk
verbonden was.

Het zou jammer zijn, indien dit geschil in onze
Amerikaansche Kerken op scheuring uitliep. Daarom
maakt men zich in zijn uitspraken, verkellere elkander
niet te spoedig, zegge liever, dat iets in de Ana-
baptistische lijn ligt, dan dat men het als Ana-
baptisme brandmerkt en houdt rekening met de
inkonsekventies, welke bij de tegenpartij duidelijk
zichtbaar zijn en waaruit blijkt, dat men bij het
Anabaptisme niet wil uitkomen.

Het is alsof Kuyper zeker voorgevoel had van
de moeilijkheden, welke dit leerstuk in de toekomst
zou opleveren, toen hij den term „algemeene genade”
inruilde tegen „gemeene gratie”. Misschien zou het
verhelderend werken, indien men, in plaats van „ge-
nade”, „lankmoedigheid” gebruikte. Toch mag het
genadebegrip hier niet losgelaten. Calvin is daarin
voorgegaan.

In een Amerikaansch blad lezen wij, dat Kuyper
ten opzichte van de gemeene gratie een genie was,
dat een genie schept en dat hij daarom dit leer-
stuk heeft geschapen.

Dit gaat echter veel te ver.

Ook voor ons was Kuyper een genie.

Maar dat hij de waarheid der algemeene genade
zou hebben ontdekt is in strijd met de historie.

Kuyper heeft ongetwijfeld deze leer in den nieu-
wen tijd weer met macht op den voorgrond ge-
steld, het stof van eeuwen er af geblazen en bre-
der dan iemand vóór hem uitgewerkt.

Toch komt aan Calvin de eer toe de Schrift-
openbaring op dit punt het eerst tot heldere be-
zinning te hebben gebracht en niet zóó, dat men
er bij hem naar zoeken moet, maar zóó, dat het
dadelijk in het oog springt.

Bij hem vormt deze leer een wezenlijk bestand-
deel van zijn theologie.

Hij maakt er zich niet met eenige zinsneden
van af, maar handelt er uitvoerig over.

Bavinck verwijst in zijn oratie over dit onder-
werp veelvuldig naar Calvin.

Toch is hij in zijn verwijzingen nog niet vol-
ledig.

Calvin heeft er nog meer over geschreven.

Bijna alle elementen, welke Kuyper in zijn om-

vangrijk werk noemt, vindt men reeds bij Cal-
vin terug.

De konsekventie van de loochening der gemeene
gratie werd dan ook door sommige broeders in
Amerika niet voldoende doorzien.

Zij willen die konsekventie niet aanvaarden.

Daarvoor zijn ze te goed Gereformeerd.

Maar dan dienen ze ook te bedenken, dat de
loochening van dit leerstuk met de grondgedachte
dier Reformatie, welke in Calvin haar voorganger
eert, ten eenenmale strijdt.

Men kan niet zeggen: ik ben het in deze met
Calvin niet eens.

Dat kan men op tal van andere punten wel.

Geen enkel Gereformeerde neemt b.v. Calvin's

exegese in alle deelen meer voor zijn rekening.

Maar hier staat de zaak anders.

De leer der algemeene genade behoort tot de
fundamenten van het Calvinisme.

Men kan deze leer niet stelselmatig verwerpen
en Calvinist blijven.

Tusschen beide is een onlosmakelijk verband.

Zoodra onze broeders aan de overzijde dit ver-
band inzien, zullen zij ongetwijfeld hun loochening
herroepen.

Maar om dit verband in te zien is studie van
Calvin's werken en met name van zijn Institutie,
noodig.

Hier kan natuurlijk van een gedetailleerde uit-
eenzetting van Calvin's gedachten te dezen op-
zichte geen sprake zijn.

Dit zou op zichzelf een aparte artikelenreeks
vorderen. En dan nog wel een reeks, die min-
stens gedurende een half jaar moest voortgezet.

Wij raken hier dan ook slechts enkele punten
aan, die meer rechtstreeksch verband houden met
het doel dezer artikelen.

En dan waarschuwen we reeds, dat men niet
onze dogmatische terminologie op Calvin moet toe-
passen.

Anders verstaat men hem verkeerd.

In het tweede boek van zijn Institutie (hoofd-
stuk II § 17), onderscheidt hij in de algemeene
genade (welke hij daar niet gratia communis,
maar gratia generalis heet), nog een bijzon-
dere genade (gratia specialis). Het uitgangspunt

voor de algemeene genade is bij hem steeds het
licht des verstands, dat de natuurlijke mensch on-
danks de zonde heeft behouden. Wel zijn, zoo
zegt hij, sommige menschen van hun geboorte af

idiot en achterlijk, maar dat gebrek verduistert
de algemeene genade Gods niet. En dan vraagt
hij verder, vanwaar het komt, dat de een meer
in verstandelijke gaven uitblinkt dan de ander.

Dat schrijft hij toe aan bijzondere genade Gods,
die uitblinkt in de algemeene natuur.

Onder algemeene genade begrijpt hij alzoo het
goede, dat aan alle menschen gelijkelijk geschonken
wordt, bijzondere genade de hoogere mate van na-
tuurlijke gaven, aan verschillende menschen ver-
leend.

Daarnaast spreekt hij ook van een bijzondere
genade, welke alleen het deel is der uitverkore-
nen. Zoo b.v. in hetzelfde hoofdstuk § 6. Daar
betoogt hij, dat de mensch door zijn vijen wil
geen goede werken kan doen, tenzij hij door ge-
nade geholpen wordt en wel door de bijzondere
genade, waarmee alleen de uitverkorenen door de
wedergeboorte worden begiftigd.

Men houde hierbij in het oog, dat Calvin's In-
stitutie geen wetenschappelijke dogmatiek is en dat
derhalve niet mag worden verlangd, dat daarin
naar wetenschappelijke definitieering wordt gestreefd.

Ook willen wij hier geen poging wagen om voor
deze begrippen van Calvin dogmatische benamingen
uit te denken.

Wij willen slechts een eenvoudig schema geven
van Calvin's onderscheidingen.

En dan kan men het zóó uitdrukken.

Hij neemt aan:

1. een algemeene algemeene genade.

2. een bijzondere algemeene genade.

3. een algemeene bijzondere genade.

4. een bijzondere bijzondere genade.

Voor dit laatste zullen wij nu maar geen be-
wijsplaatsen bijbrengen. Ieder vat, wat hiermee is
bedeeld. Alle kinderen Gods ontvangen het heil
in Christus. Maar aan den een worden ook daarbij
meer talenten toevertrouwd dan aan den ander.

Breed is alzoo Calvin's genadebegrip. Bij de
algemeene genade wijdt hij uit over wetenschap,
kunst, zedelijkheid, staatsleven enz.

En wat hij in dat genadebegrip opneemt?

Wat voor hem genade in den ruimsten zin is?

Hij ontschrijft dat op velerlei manier. Maar vooral
is zij voor hem dat, wat niet aan de menselijke
natuur opzichzelf is verbonden, maar door aan-
houdende tusschenkomst van God wordt uitgestort.

Of ook de goederen, die God aan de menselijke
natuur heeft gelaten, nadat zij van het ware goed
is beroofd.

Die algemeene genade te minachten acht hij een
ernstig kwaad. Hij noemt het grove ondankbaar-
heid. Wie er zich aan schuldig maakt wordt zelfs
door heidensche dichters en wijsgeeren beschaamd
gemaakt. Ja, hij doet den Heiligen Geest smaadh-
heid aan (hoofdstuk II § 15).

De Werkmeester der algemeene genade is voor

hem niemand anders dan de Heilige Geest. Men
mag, zoo betoogt hij, om het werk des Geestes in
de uitverkorenen, dat in de overige menschen niet
vergeten (hoofdstuk II § 16).

Als bron der algemeene genade noemt hij zoo-
wel de mildheid (liberalitas) als het welbehagen
(benevolentia) Gods.

Beweren Amerikaansche broeders, dat natuur-
lijke zegeningen, welke ook de ongeloovigen ont-
vangen, strekken tot hun verderf, gansch anders
oordeelt Calvin. De gaven der algemeene genade
brengen het menschelek geslacht een algemeen
voordeel (publicum bonum). Dit voordeel is echter
slechts tijdelijk, niet eeuwig. Maar het wordt daarom
nog niet in een oordeel veranderd.

Door die algemeene genade betoogt (refraenat)
God de verkeerdheid (perversitatem) der mensche-
lijke natuur, opdat ze niet uitbreekt tot daad.

Zoo handhaaft Calvin uitdrukkelijk het genade-
karakter der lankmoedigheid Gods over de gan-
sche wereld.

Hij beperkt het genadebegrip niet tot de ver-
lossing in Christus geschonken. Van Christus maakt
hij zelfs bij de algemeene genade geen melding.
Want — wij herhalen — het is geen genade tot
zaligheid.

Deze leer der algemeene genade bepaalt Calvin's
wereldbeschouwing, welke in al zijn geschriften
uitkomt.

Nooit heeft hij zichzelf daarin weersproken, maar
bleef zich steeds gelijk.

Dat is ook de wereldbeschouwing der Gerefor-
meerden geworden.

Heel de historie van het Calvinisme wordt een
raadsel, zoo men de leer der algemeene genade als
iets bijkomstigs beschouwt, dat men evengoed kan
looslaten.

— Prof. Is. van Dijk.

Dezer dagen overleed de oud-Hoogheeraar Prof.
Is. van Dijk, een van de mannen der ethische
richting, die ons nog het naast stonden.

Hoewel anders over het dogma denkend dan wij,
waardeerde hij het toch en nam het zelfs tegen
Von Harnack in bescherming.

Zijn hart ging uit naar de mystiek. Thomas à
Kempis en Pascal waren zijn lievelingsschrijvers.

Wij betreuren het, dat het type dier Ethischen
meer en meer uitsterft.

Het heengaan van den fijnzinnigen Van Dijk is
metterdaad een verlies ook voor ons.

Hij vormde door zijn vrome, echt-christelijke per-
soonlijkheid nog een band met hen, die wij ondanks
hun afwijking als onze broeders beschouwen.

Hij hield de verschuiving naar links nog tegen.
Waar zulken wegvallen, vreezen wij.

— Tiendaagsche veldtocht.

Onder predikanten worden de dagen, welke aan-
vangen met den Zondag vóór Kerstmis en ein-
digen met den Nieuwjaarsmorgen weleens de Tien-
daagsche veldtocht genoemd.

Een benaming, welke de gemeente ook weleens
mag hooren.

Hoeveel gemeentelieden denken erover na, wat
die dagen van den predikant vergen?

En hoeveelen, die er over nadenken en mede-
lijdend aan hun nieuwjaarswenschen toevoegen:
„drukke dagen, dominee, u zult wel blij zijn, dat
ze weer achter u liggen”, steken een vinger uit
om hierin verbetering te brengen?

Want verbetering moet er heusch komen.

Is waar, onze predikanten klagen niet.

En zij hebben gelijk.

Maar misschien mag ik het wel voor hen doen.

Ik heb op dit gebied ook eenige ervaring ach-
ter mij.

En dan kan ik wel vertellen, dat ik deze dagen
steeds met zeker onlustgevoel zag naderen.

Niet, omdat ik niet graag preekte. Integendeel.

Niet, omdat ik het Kerstfeest niet heerlijk vond.
Het tegenovergestelde was het geval.

Niet, omdat ik het beklagde, dat anderen rus-
tig konden genieten en ik mij dikwijls de nood-
zakelijkste rust moest ontzeggen. Wie zulke of-
fers niet wil brengen, moet het predikant niet
begeren.

Maar omdat ik mij ten slotte soms machine-
voelde worden.

Het preeken werd op den duur een beetje me-
chanisch en dat kan ik voor mijn geweten met
het brengen van de goede tijding des Konings niet
overeen brengen.

Niet zoo zelden had ik dan ook voor mijzelf

meer aan de voorbereiding tot de prediking, dan
aan de prediking zelf.

En dat mag immers niet!

Dat was maar niet iets persoonlijks van mij.

Ik ken predikanten van zwakker gestel, die het
nog kwader hadden te verantwoorden.

Die na „de tiendaagsche veldtocht” overver-
moed waren en zich niet berstende hoofdpijn te
bed moesten begeven.

Ook sterkeren, die het elkander bekennen: „ik
ben dood-op.”

Men denke over den arbeid dier dagen, niet
gering.

Klaagde Kuyper in zijn predikantentijd eens, dat
twee doorwrochte predikaties op één Zondag voor

een predikant in een groote gemeente eigenlijk te veel waren, onze dienaren des Woords hebben zich daaraan sinds lang gewend en de ervaring leert, dat zij dien last met opgewektheid torsen. Het valt ook wel wat mee.

Maar als men zijn taak ernstig opvat en men heeft dan in tien dagen minstens acht, soms ook negenmaal te preeken, dan moet men boven zijn kracht werken.

Want wat voorbereiding kosten die preeken niet! De gemeenten weten immers nu wel zoo zachtjesaan, dat de dominees hun preeken niet uit de mouw schudden?

Vroeger waren er wel menschen, die dat dachten. Zij meenden, dat de predikant thuis slechts een tekst behoefde op te zoeken, er de „kant“ eens op na te zien en dan kon hij wel achter den bijbel gaan staan en hen warm preeken.

Vroeger waren er ook wel dominees, die dat bepraktiseerden.

De eischen voor de prediking zijn echter steeds hooger opgevoerd.

Gelukkig!

Het beste is voor de bruid van Christus niet goed genoeg.

Maar dat alles vraagt ook meerdere inspanning. En er zijn nu eenmaal grenzen ook aan de menselijke kracht.

Zonder twijfel geeft de Heere Zijn knechten sterkte.

Maar dit neemt niet weg, dat zij ook teveel van zich vorderen kunnen.

Daarom wil de Heere, dat ook in deze met overleg zal worden te werk gegaan en dat Hij hierin niet zal worden verzocht.

Vele predikanten zoeken in die dagen de zwaarte van hun werk te verlichten door met collega's te rullen. Dit spaart hun tenminste eenige voorbereiding. Toch blijft ook dan het werk nog drukkend genoeg. Immers, ook de herderlijke arbeid kan niet geheel stil liggen. Vaak moet hij nog op den Tweeden Kerstdag de Zondagsschoolviering leiden, want hij is nu eenmaal voor alles in de wieg gelegd en niemand kan hem in deze dingen evenaren. Uiterst vleidend voor hem! Maar hij denkt wel eens: de eer is mij te groot!

Deze kwestie heeft echter nog een anderen kant. Hoe houdt de gemeente zich gedurende deze dagen.

Is zij werkelijk onvermoeid in het hooren?

Men weet beter.

Over het geheel laat de opkomst veel te wenschen over.

Zelfs trouwe kerkgangers mist men dan niet zelden.

Gewoonlijk komt men er niet rond voor uit, maar de verklaring moet voor een voornaam deel zeker wel hierin gezocht, dat men zich oververzadigd voelt.

Men kan de maag met spijzen overladen.

Maar er is ook een geestelijke overlading.

Gods Woord moet niet alleen aangehoord, maar ook verwerkt worden.

Als men met de uitstekendste hoorders eens een proef neemt door hen nog eens na te vragen naar de teksten, waarover in dien tijd gepreekt is, komt men tot verrassende resultaten.

Negentig procent is er heelemaal mee in de war, wat hun anders niet licht overkomt.

Slotom: zij hebben teveel ontvangen.

Een prediker, die de gemeente inderdaad wat mee geeft, vermoeit zoowel zijn gehoor als zichzelf. Nu weet het gehoor er wel raad op.

Het stelt zichzelf op dieet.

Het rantsoeneert zich.

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

LXIII.

[Wedergeboorte en Doop, in verband met den eersten en laatsten Adam. Een Schriftstudie. Zwolle, J. P. van Dijk, 1876.]

Bovenstaand geschriftje plaatsen we in deze Bibliografie zonder nummer en tusschen vierkante haakjes, omdat het niet van Dr. Kuyper's hand is. Toch werd het meermalen onder zijn naam gepubliceerd. Daarom is een onderzoek naar het vaderschap van deze brochure hier wel op zijn plaats. Het boekje draagt tot motto dit woord van Dr. Kuyper:

De goddelijke mysterien zijn nooit voor het kader onzer denkweisen pasklaar te maken. Ze behooren tot een hogere orde, waar het denken Gods zich zelf verheerlijkt, maar waartoe ons denken nooit opklimt.

Het werkje werd in De Standaard van 3 Maart 1876 per advertentie aangekondigd door Ds J. van Dijk Mzn. te Doetinchem. Deze deelde daarin mede, dat het ten voordeele van zijn Inrichtingen als copy was afgestaan door iemand, die onbekend wenschte te blijven. Om de belangrijkheid van den inhoud en om het doel waarvoor de schrijver het afstond, verzocht Ds van Dijk zijn vrienden er op te willen intekenen.

Bijna twintig jaar later, toen Dr. Kuyper in De

Akelig leegte kerken zijn daarvan het gevolg. Misschien is het in kleine plattelandsgemeenten wat beter, maar in grotere kerken is dat bijna regel.

Moet dat nu maar zoo doorgaan?

Moet hierin niet noodig verandering komen?

Wat ik zou voorstellen?

Om te beginnen dit: schaf allerwegen den dienst op den Tweeden Kerstdag af.

Op grond van de Kerkenorde is dit geoorloofd. Deze bepaalt in art. 67: „De onderhouding der tweede feestdagen wordt in de vrijheid der kerken gelaten.”

Elke plaatselijke kerk heeft hierin alzoo de vrije hand.

Voorts verdient het m.i. aanbeveling, dat de kerkeraad er bij de predikanten op aandringt, dat de diensten op Eersten Kerstdagavond en op Nieuwjaarsmorgen niet langer dan een uur, op Oudejaarsavond niet langer dan vijf kwartier duren, zoo deze althans niet op een Zondag vallen.

Als predikant volgde ik deze gewoonte reeds en preekte ook op tweeden Paasch- en Pinksterdag niet langer dan een uur en meende daarmee de gemeente een dienst te doen en tot haar meerdere stichting en opbouw bij te dragen.

Op plaatsen, waar men een Kerstfeestviering heeft met kinderen van Zondagsscholen, zou men zich kunnen beraden om deze op Eersten Kerstdag des namiddags te doen plaats hebben.

Ik weet heel goed, welke bezwaren tegen dit alles kunnen worden ingebracht.

Toch geloof ik, dat het profijt der gemeente en de eer des Heeren het vordert, dat men op inkrumping bedacht zij.

Het zou de feestvreugde en bij den dienaar en bij de gemeente verhoogen.

Want om godvruchtig feest te vieren, moeten de krachten frisch blijven.

Onze Gereformeerde vaders waren, gelijk men weet, sterk tegen afzonderlijke feestdagen.

Wij behoeven niet zulk een veroordeelende houding aan te nemen.

Niet gaarne zouden wij ze zien afgeschaft.

Maar men overdrijve nu ook niet naar de andere zijde.

Ten slotte wil ik nog waarschuwen tegen een paar gevolgtrekkingen, welke men misschien uit mijn schrijven zou maken.

Men kan nooit te voorzichtig zijn.

Allereerst wane men niet, dat ik dit voor een reformatorische zaak van den eersten rang aanzie. Ik houd er niet van de dingen op te blazen.

Hoewel belangrijk, is het toch weer een ondergeschikt punt.

En vervolgens.

Niemand neme uit dit artikeltje reden, om de diensten op die dagen te verzuimen.

Dit aan te moedigen is mijn bedoeling niet.

Zoolang een kerkeraad meent ze alle te moeten handhaven, eerbiedige het gemeentelid het kerkelijk gezag en wone, tenzij hij wettig verhinderd is, ze alle bij.

Al kan hij ook niet alles verteren, hij toone tenminste door zijn tegenwoordigheid met zijn dominee mee te leven.

Mogelijk blijft er ook nog wel een zegen achter.

Intusschen mag men in den rechten weg op verandering aandringen. Maar men vergeet niet, dat niets zoo moeilijk valt als met een gewoonte te breken. Daarom hebbe men geduld en blijve zachtmoedig, als de aandrang niet al te spoedig effect heeft.

HEPP.

Herantmeermalen over het verband tusschen Doop en Wedergeboorte schreef, las men daar de volgende waarschuwing, 7 April 1895:

Wacht u voor schade.

Bij den uitgever J. P. van Dijk te Zwolle, is in 1876 een brochure verschenen onder den titel: „Wedergeboorte en Doop, in verband met den eersten en laatsten Adam, eene Schriftstudie”.

Nu wordt op onderscheidene catalogussen dit werk op naam van Dr. A. Kuyper gesteld.

Natuurlijk deed dit een geheel onkundige. Zelfs bij vluchtige inzage toch kon ieder zien, dat dit werk niet van Dr. Kuyper kan zijn.

Dat blijkt uit stijl en inhoud, en ten overvloede nog daaruit, dat een en andermaal de schrijver zich op Dr. Kuyper beroept; ja, een woord van Dr. Kuyper tot motto koos.

Van lieverlede schijnen de opstellers van deze catalogussen dan ook zelve te hebben ingezien, dat het al te dwaas was, en daarom zetten ze er nu een vraagteeken achter.

Doch ook dat vraagteeken is niets dan boerenbedrog.

Dit werkje heeft met Dr. Kuyper, en Dr. Kuyper met dit werkje niets hoegenaamd uitstaande.

Hij schreef er geen letter van; en wat meer zegt, eerst dezer dagen kwam het voor het eerst onder zijn oogen.

Dat dit geschriftje aan Dr. Kuyper onbekend was gebleven, zal wel te verduiden zijn uit de omstandigheid, dat hij, toen het verscheen, wegens ziekte naar het buitenland was vertrokken.

Een aanhaling uit dit boekje vonden we echter in de bekende studie van Ds J. H. Gunning Jr:

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Dankbaar, maar niet voldaan!

(De herziening der L. O. wet.)

I.

Nu de behandeling van het wetsontwerp tot herziening der L. O. wet door de Tweede Kamer der Staten-Generaal is afgelopen, meenen wij onzen indruk van het verkregen resultaat aldus te mogen weergeven: wij zijn dankbaar, maar niet voldaan.

Met voldoening mag op verscheiden bepalingen van het ontwerp, zooals het thans luidt, gewezen worden. Zooals het thans luidt! Wie dit wetsontwerp, gelijk het nu naar de Eerste Kamer gaat, vergelijkt met het oorspronkelijk ingediend voorstel, nader verscherpt door de bekende nota van 5 October, — zal het in velerlei opzicht bijna niet meer herkennen. Wij zullen enkele hoofdpunten naar voren brengen en laten dan verschillende technische bijzonderheden rusten.

Daar was vooreerst de kwestie van het z.g. Bouwbesluit, d.i. het Kon. Besluit, dat algemeene regelen vaststelt omtrent den bouw en de inrichting van schoolgebouwen. De Minister had aanvankelijk voorgesteld: het Bouwbesluit, dat tot dusverre minimale bepalingen bevat, zal voortaan maximale regelen inhouden; geen Gemeentebestuur, geen Schoolbestuur mag meer aan schoolbouw ten koste leggen, dan wij in Den Haag beslissen. In dezen tijd van bezuiniging zou de Minister de koorden van de beursen toetrekken. Daar viel inderdaad iets voor te zeggen. Verlangt ook het Gewijzigd Unierapport niet, dat slechts de kosten van een „gewone, eenvoudige ingerichte lagere school, voor zoover deze niet uit de schoolgelden te vinden zijn”, uit de Overheidskas worden betaald? Maar geheel verkeerd was het, daarbij ook aan de ouders en andere belangstellenden in het onderwijs te verbieden, uit eigen beurs gelden voor versiering of verbetering van het schoolgebouw te besteden! Gesteld, dat de Overheid f50.000 voor den bouw van een bijzondere school beschikbaar wil stellen, en eenige particulieren zeggen: wij leggen er f10.000 bij voor een sierlijker gevel enz., waarom, zoo mag men vragen, moest hun dit dan verboden worden? Laat de Overheid bij zijn met dit blijk van belangstelling en particulier initiatief, vooral nu zij zelve bezuinigen moet en laat zij niet, tot straf voor zoo'n vergrijp (!) alle subsidies intrekken. De voorgestelde bepaling ontmoette bij links en bij rechts, zij het uit verschillend motief, dan ook felle tegenstand. Bij de debatten werd o.a. de gedachte uitgesproken, dat het toch wel goed zou zijn, in het Bouwbesluit naast de minimale ook maximale eischen op te nemen, maar de laatste dan slechts te doen gelden voorzover de uitgaven voor schoolbouw komen uit de openbare kassen. Zoowel voor openbare als voor bijzondere scholen zouden particulieren dus schenkingen voor den bouw kunnen doen. Het is jammer, dat aan deze gedachte, die zich geheel aansluit bij het Unierapport, niet meer aandacht geschonken werd. Dan ware een positief resultaat bereikt, terwijl nu het slot zuiver negatief was: de Minister trok zijn voorstel in. Het was dan ook niet te aanvaarden!

Dankbaar kunnen wij ook zijn, dat uit het ontwerp geschrapt werd het verbod om naast de onderwijzers, die de wet eischt en wier salarissen het Rijk vergoedt, nog een of meer andere, op kosten van Gemeente- of Schoolbestuur, aan te stellen. Men ziet, dit verbod lag op één lijn met dat betreffende den schoolbouw; alle Gemeenten werden over één kam geschoren en bovendien werd

Spinoza en de Idee der Persoonlijkheid, Utrecht, 1876, blz. 150.

Dit vermeerdeerde onze nieuwsgierigheid om toch eens te weten te komen, wie toch wel de ongenoemde schrijver dezer brochure mocht zijn geweest. Daarom schreven we in 1902 aan den toen reeds rustenden Professor Gunning te Arnhem, en deze antwoordde ons, dat Mr Isaac Capadose de schrijver van dit boekje was.

Laatstgenoemde nu, de zoon van Da Costa's boezemvriend, Dr. Abraham Capadose, werd in 1865 te 's-Gravenhage voor het Irvingisme gewonnen. Bij de vestiging eener gemeente aldaar ontving hij in 1865 de priesterwijding, terwijl hem ruim twee jaren later, in April 1868, de rang van Engel-Evangelist ten deel viel. Vervolgens werd hij voorganger der Apostolische Gemeente te Albury in Engeland.

Hij schreef verscheidene werkjes ten gunste van het Irvingisme. Maar ook in dit anonieme boekje treffen we de Irvingiaansche leer aan, dat het sacrament van den Doop verordend is, om, door de wedergeboorte, het geestelijke leven mede te deelen.

Zie over Mr Isaac Capadose, Köhler, Het Irvingisme, blz. 191 vv. en: Wumkes, Uit het leven en levenswerk van J. van Dijk Mzn., blz. 45 en 46.

Zijn boekje over Wedergeboorte en Doop is door G. Kramer in zijn studie: Het Verband van Doop en Wedergeboorte, Breukelen 1897, veronachtzaamd.

wederom
slag toeg
diger do
bepaling.
Memorie
ren het
ken wer
Verslag.
surnamen
len, indie
salaris de
Zullen w
zijds, tot
ing ander
heil gez
Niet
der kwe
zal een
Christelij
gen bene
aanvaard
gesteld a
pe uitdru
verklaard
kelijk: „d
kan wor
niet verli
maar hac
de wet z
ministeri
toelichting
honoreerd
het 6e lid
„die hem
omstandig
dragen”
pertinente
zwaren n
het hier
Helaas ne
eoonlijkhe
ting van
6e lid, en
is geregel
de Kamer
hebben! E
nen den
meld, ver
tot eene
meentewe
ming alle
komt geer
is met de
adviezen
zal met o
zaak!

Dankba
woord „te
van Antw
vating hu
der onder
bepalinge
keijk bev
betreffend
den zou
onderwijze
grondslag
wijzeres o
deed toch
Ruitgers (E
loopen? E
de „econo
contracten
bescherm
eenparig
daad aan
derwijs ge
Dankba
winningen
overleg m
noeming v
verdween
besturen c
van eigen
vermoeden
menten op
durven re
De nieuw
ernstig me
was te zw
wij meene
kostbaar v
derwijzers
ons onder
de zaak st
alvast met
omtrent de

Dankba
woord „te
van Antw
vating hu
der onder
bepalinge
keijk bev
betreffend
den zou
onderwijze
grondslag
wijzeres o
deed toch
Ruitgers (E
loopen? E
de „econo
contracten
bescherm
eenparig
daad aan
derwijs ge
Dankba
winningen
overleg m
noeming v
verdween
besturen c
van eigen
vermoeden
menten op
durven re
De nieuw
ernstig me
was te zw
wij meene
kostbaar v
derwijzers
ons onder
de zaak st
alvast met
omtrent de

Dankba
woord „te
van Antw
vating hu
der onder
bepalinge
keijk bev
betreffend
den zou
onderwijze
grondslag
wijzeres o
deed toch
Ruitgers (E
loopen? E
de „econo
contracten
bescherm
eenparig
daad aan
derwijs ge
Dankba
winningen
overleg m
noeming v
verdween
besturen c
van eigen
vermoeden
menten op
durven re
De nieuw
ernstig me
was te zw
wij meene
kostbaar v
derwijzers
ons onder
de zaak st
alvast met
omtrent de

S. A.
Neder
Het boek
is het twee